

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Östergötlands län

Datum: 2023-05-30

Områdesnummer: NRO 05 028

Områdesnamn: Mjölbyfältet

Kommun: Mjölby

Kartblad: 8F SV; mittpunkt 8F 3c 41

Area: 1 405 ha

Naturgeografisk region: 22 c Götalands centrala slättbygder, Östgötaslätten.

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde: Odlingslandskap, Skog, Geovetenskaplig morfologi, Flora och Fauna

Värdebeskrivning: Det mäktiga och vidsträckta Mjölbyfältet med sin mångformiga och intressanta geologi (tre deltaytor, rullstensåsar, dödisgropar, iskontaktbranter, strandlinjer, torrdalar, nipor och källbäckar) saknar motstycke i Östergötland.

Huvudkriterier: A

Skogssjön – en dödisgrop. Foto: Adam Bergner.

Förutsättningar för bevarande: Naturvårderna kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t ex täkt, bebyggelse (i allt väsentligt), anläggningar, schaktning, utfyllnad och barrträdsplantering av hagmarker.

Säkerställande: Delområde a, Skogssjöområdet, är naturreservat sedan 1978. Områdets östra del ingår i naturreservatet Solberga som bildades 2001. Solberga ingår i Natura 2000 (SE0230132).

Områdets huvuddrag: Mjölbyfältet mellan Mjölby och Skänninge är en mäktig och vidsträckt grusformation. Inom formationen finns en mängd olika geologiska formelement som platåer, åsnät, dödisgropar och strandhak. Mjölbyfältet är ett av de åtta mera betydande randfälten inom hela den mellansvenska israndzonen.

a Skogssjöområdet är en geologiskt mycket komplex del av Mjölbyfältet. Områdets södra del - Kungshögplatån - är den högsta platån inom Mjölbyfältet. Platåytan som är utbildad till strax över högsta kustlinjen, ligger 150 m över nuvarande havsnivå. Platån, vars norra brant är en iskontaktbrant, delas i två delar av E4:an.

Norr om Kungshögplatån och kring Skogssjön utbreder sig ett kuperat gruslandskap med åsar, kullar och sänkor. De senare är dödisgropar och i den största ligger Skogssjön. I flera av de andra groparna påträffas kärr. Åsarna och kullarna når ibland 10-15 m över omgivande sänkor. Den mest framträdande av åsarna slingrar sig fram utmed västra stranden av Skogssjön.

Väster om ås- och kullområdet påträffas ytterligare en platåyta. Denna når upp till nivån ca 135 m.ö.h. och ligger följaktligen omkring 15 m lägre än Kungshögplatån. Idag återstår endast de östligaste delarna av platån.

Skogssjöområdet är i huvudsak skogbevuxet med undantag av markerna kring gården Stora Skogsjö. I den sandiga slänten på norra sidan av Skogssjön växer en unik stäppängsflora med luddvedel, backsippa, flentimotej, solvända, fältmalört och småfingerört. Den betade ängsmarken är bevuxen med enstaka enbuskar. Luddvedel växer på ytterligare en lokal inom området.

Inom området finns goda naturliga förutsättningar för bad, promenader, löpning, skidåkning m.fl. friluftaktiviteter. En motionsgård och badplats samt en mindre camping finns vid Skogssjön.

b Lycketorpsplatån som utbreder sig norr och öster om Skogssjöområdet är den tredje och lägsta platåytan inom Mjölbyfältet. Den ligger på nivån 120-125 m.ö.h., det vill säga 25-30 m lägre än Kungshögplatån och 10-15 m lägre än platån väster om Skogssjön. Lycketorpsplatån är den största och planaste delen av fältet.

Kring vägen Hörby-Olofstorp överlagras isälvs materialet av flygsand. Sanden har avlagrats som parallella dyner. Dessa är raka och ligger utsträckta i ungefär öst-väst. Några har svag bågform. Den längsta av dynerna på Mjölbyfältet löper utmed västsidan av järnvägen och är mer än 100 m lång och 2-3 m hög. Platån

upptas av skog och åker. I en enbevuxen sandsluttning norr om hembygdsgården växer en stäppängsflora.

c På Mjölbyfältets nordöstra kant kan en drygt 2 km lång strandlinje följas mellan Örbacken och Olofstorp. Strandlinjen ligger nära 105 m över nuvarande havsnivå och är utbildad som ett tydligt strandhak. Nivån anger Yolidahavets högsta gräns i trakten.

d Från Mjölby till Sya är Svartån djupt nedskuren i sedimenten. Dessa utgörs främst av glacial finmo men också mjåla och grovmo förekommer. Måktigheten är sannolikt stor. Utmed motorvägen finns 8-10 m höga vägbankar av finmo. Jordarterna är mycket lättroderade.

Områdets topografi är utpräglad kullig med djupt nedskurna sänkor mellan kullarna. Landformerna har till stor del uppkommit genom erosion av Svartån och dess små tillflöden. De senare utgörs huvudsakligen av källbäckar som bryter fram i sluttningarna. Några av erosionsdalarna är numera helt torra. Från Gävarp norr om Svartån sänker sig landytan i vågor ner mot ån. Några av vågorna har formen av markanta, i stort sett öst-västliga ryggar. De finaste finns 1 km NV Solberga på ömse sidor av Svartån. I norra åkanten finns små nipor.

Området som genomkorsas av E 4:an upptas i huvudsak av åkermark. Kring Svartån finns betesmarker och mindre skogspartier. Vid Solberga ligger en långsträckt hagmark med ek, björk, lind och en rik vårflora.

Referenser:

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Natur- och kulturmiljöer i Östergötland. - Linköping 1983.

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Bevarandeplan för Natura 2000-området Solberga (SE0230132).

Länsstyrelsen i Östergötlands län: Skötselplan för Skogssjöområdets naturreservat. Fastställd 2008-12-16 samt med tillägg 2013-06-13.

Mjölby kommunöversikt 1985: Rn 29, Rn 33 med riktlinjen: Ny bebyggelse som är olämplig från naturvårdssynpunkt accepteras ej enligt paragraf 29 BS.

Johansson, H.G: Beskrivning till jordartskartan Linköping SV. SGU Serie Ae Nr. 36. – Uppsala 1979.

Naturvårdsprogram för Mjölby kommun.